

VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA V KÁHIŘE

Adéla Macková

Před půl stoletím se v Káhiře, na Vysoké škole jazyků, začal přednášet český jazyk. Málokdo ví, že významný český egyptolog profesor Zbyněk Žába na této škole dva roky vyučoval, ale ještě méně známý je první průkopník českého jazyka v Egyptě, Otakar Pecháček.

Po založení Vysoké školy jazyků při Národní arabské univerzitě v Káhiře vyučovali český jazyk lektori z Československa. První zprávu nám o této misi, jak ji sám nazývá, podává právě Pecháček. Orientalista¹, který studoval u profesora Bedřicha Hrozného a profesora Jaroslava Růžičky a řízením osudu se dostal až do Egypta. Za druhé světové války se podílel na práci zahraniční mise na obnovení Československa spolu s vojáky a důstojníky. „Pracoval jsem v arab. Ministerstvu vnitra coby překladatel z různých jazyků, až mi v poslední době Egyptané udělili tuto misi coby Čechu a Egyptanu, chtějíce tím vyjádřiti dík za přátelství národa Československého a sympatie k Arabům.“²

Zásahu na jeho pověření vedením katedry češtiny měl profesor Keimer, který na Národní arabské univerzitě vyučoval a v těchto letech působil jako ředitel Institut d'Égypte. Českoslovenští profesori z české i německé univerzity působili v Káhiře již dříve, například semitolog, profesor Václav Kraus, egyptolog, profesor

Obr. 1 Otakar Pecháček při výuce v Káhiře.

1 Archiv Akademie věd ČR (dále jen AVČR), fond Orientální ústav ČSAV (1952-1972), k. č. 34. Dopis Otakara Pecháčka pro ČSAV, ze dne 15. ledna 1957, s. 1. Uvádí, že je zaměřením semitolog, že studoval hebrejštinu, syrštinu, arabštinu, etiopštinu a koptštinu.

2 Tamtéž.

Jaroslav Černý a profesor Grohmann.

Studenti češtiny na univerzitě pocházeli z vojenských kruhů a z řad studentstva. Slavistika jako taková se na škole nepřednášela, k výuce neměl Pecháček téměř žádné pomůcky a chyběly hlavně knihy, na kterých by studenti mohli své znalosti uplatnit. Proto se obrátil přímo na Akademii věd, aby mu poskytla své publikace, kulturní časopisy či denní tisk. „*Také by se snad hodilo, abychom požádali pana presidenta Zápotockého, aby věnoval mému semináři své sebrané spisy darem, s věnováním? Tím si Arabové nasmírně nakloní. Autoři by neměli opomenouti nám sem pokaždé poslat výtisk knih. Do arabského tisku bychom mohli časem dávat i též recenze literatury české, též do časopisů francouzských.*“³

Je až s podivem, jak člověk s takovými dalekosáhlými cíli mohl být tak špatně informován o situaci v Československu. Z arabského tisku znal oficiální politiku Československa, ale co se dělo pod pokličkou, mu zůstávalo utajeno. Neměl pravděpodobně žádné styky s domovem, neboť neznal kolegy semitology působící na Karlově univerzitě v 50. letech 20. století. Navíc jeho snaha založit v Káhiře české gymnázium za pomoci benediktinů, jmenovitě Anastáze Opaska, na jehož osud se vyptával, byla za daných politických okolností přinejmenším bláhová.

Akademie věd vzala jeho požadavky na vědomí a ihned zaslala dopis na Ministerstvo zahraničních věcí, které se pak obrátilo na Československé velvyslanectví v Káhiře a z něj přišla v srpnu roku 1957 odpověď: „*Jmenovaný podle soudu zastupitelského úřadu v Káhiře je pravděpodobně nenormální osobou, duševně chorou. Živí se jakoukoli prací, kterou dostane. Vyučování češtiny na „škole řeči“ je jeho dočasným zaměstnáním, ve kterém bude nabízen brzkým příjezdem lektorů češtiny z ČSR. Vzhledem ke jeho poměrům, ve kterých žije, je pravděpodobné, že by publikace ČSAV mohl prodávat. Velvyslanectví nedoporučuje ČSAV, aby se jmenovaným udržovala styky.*“⁴

Je pochopitelné, že komunistický režim z pana Pecháčka moc nadšen nebyl, leč publikace Akademie věd a spisy Antonína Zápotockého se do Egypta dostaly. Četl je svým nadaným studentům, kteří se za rok při 4 hodinách týdně naučili česky tak, že mohli číst. „*Děti svých žáků už se naučily zpívat česky, neboť moje čeština je jakousi rekreací, kde se bavíme, zpíváme a křičíme jeden přes druhého. Také hraju na cello při vyučování s celou klasou. Tátové to také učí doma děti.*“⁵

Pecháčkův způsob života i výuky byl sice poněkud odlišný od všedního života v socialismu, ale jeho vyučovací metody byly zajisté velmi účinné, když studenti po absolvování ročního kursu byli schopni česky číst. O jeho dalších osudech v době, kdy byl na katedře češtiny vystřídán profesorem Žábou a později profesorem Zdenkem Veselým a jeho manželkou, nemáme zprávy.

Rok 1958 se pro českou egyptologii stal přelomovým rokem. Po schválení vzniku egyptologického ústavu v Praze a Káhiře bylo nutno zajistit i kladné vyřízení

³ Tamtéž, s. 2.

⁴ A AVČR, fond Orientální ústav ČSAV (1952-1972), k. č. 34. Dopis V. Poláčka z Československého velvyslanectví v Káhiře pro ministerstvo zahraničních věcí ze dne 27. srpna 1957.

⁵ A AVČR, fond Orientální ústav ČSAV (1952-1972), k. č. 34. Dopis pana Otakara Pecháčka pro ČSAV, Orientální ústav, ze dne 12. června 1957.

z egyptské strany a tohoto úkolu se ujal profesor Žába. Přijal na dva roky místo profesora na Vysoké škole jazyků v Káhiře, aby svou osobní přítomností urychlil jednání a navíc se mu tak naskytl jedinečná příležitost ke studiu památek v muzeích i metod práce na archeologických vykopávkách zahraničních kolegů.

On sám napsal: „*Vytčeného cíle jsem svým pobytem plně dosáhl egyptologickou prací všeho druhu, studiem vykopávek, všech důležitých i méně důležitých památek in situ po celém Egyptě a v muzeích, to vše ve volném čase vedle své práce na VŠJ, kterou jsem přes velké časové zatížení vykonával k největší spokojenosti svého dočasného zaměstnavatele. Stejně tak se mi podařilo dosáhnout i druhého cíle; po schválení návrhu naší vládou jsem podle pokynů MŠK v Káhiře spolupracoval na textu žádosti, kterou spolu s osobním listem s. min. Kabudy ministři výchovy v SAR a pak ministru nár. usměrnění, kterému přísluší v SAR památky a s nimi spojené instituce, odevzdal v mé přítomnosti s. vyslanec ČSR Dr. Arnošt Karpíšek. Žádost byla datována 10. června 1958 a již 1. ledna 1959 přišla příznivá odpověď ministerstva zahr. věcí SAR.*“⁶

Výuka češtiny v Káhiře tak usnadnila jednání týkající se vzniku Československého egyptologického ústavu v Egyptě a otevřela možnosti spolupráce obou zemí na poli vědeckém, především v oblasti dalšího rozvoje egyptologického i orientalistického bádání Čechů a Slováků v Egyptě.

⁶ Archiv Českého egyptologického ústavu, k. č. 1, dokumenty k založení ústavu z let 1957-1965.